

Кваліметричне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів професійної школи

Анотація. Стаття присвячена проблемі напрацювання ефективної системи моніторингу якості професійної освіти. Встановлено, що стратегічні прорахунки у визначенні змісту та основних напрямів освітньої політики на різних рівнях управління освітньою системою зумовлені незадовільним рівнем інформаційного забезпечення процесу управління, що не дає можливості прогнозувати динаміку та основні тенденції в розвитку освітньої системи, готувати науково обґрунтовані рекомендації щодо прийняття ефективних управлінських рішень із метою поліпшення ефективності функціонування освітньої галузі. Запропоновано застосування кваліметричного підходу до вимірювань якості професійної підготовки.

Ключові слова: управління якістю освіти, професійна освіта, моніторинг, кваліметричний підхід.

Abstract. The article is devoted to the problem of developing an effective system for monitoring the quality of vocational education.

It is established that strategic miscalculations in defining the content and main directions of educational policy at different levels of management of the educational system are caused by unsatisfactory level of information support of the management process, which does not allow to predict the dynamics and basic tendencies in the development of the educational system, to make scientifically sound recommendations for making effective decisions. to improve the efficiency of the education industry.

The application of a qualimetric approach to measuring the quality of vocational training is proposed.

Keywords: quality management of education, vocational education, monitoring, qualimetric approach.

Постановка наукової проблеми. Якість професійної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) потребує постійного моніторингу в умовах інтеграції професійної освіти у світовий та європейський освітній простір. Система керування якістю освіти передбачає рівну участь і відповідальність учасників освітнього процесу у покращенні якості професійної освіти; оперативне інформування учасників процесу про результати контролю якості освіти; застосування експертних і тестових методів оцінювання рівня інтегральних, ключових та фахових компетентностей учнів ПТНЗ.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Кваліметрія - наука, що вивчає методологію і проблематику комплексного кількісного оцінювання якості об'єктів: живих чи неживих; предметів чи процесів; продуктів праці чи природи тощо. Об'єктом кваліметрії є будь-який предмет чи процес: людина (наприклад, фахівець), продукт праці (наприклад, автомобіль) чи продукт природи (наприклад, природний рельєф місцевості на трасі майбутнього автошляху); матеріальний (наприклад, цех з ремонту техніки) чи ідеальний (наприклад, рекламний телевізійний ролик); природний (наприклад, гірський ландшафт) чи штучний (наприклад, комплекс споруд); продукція (наприклад, одяг) чи послуга (наприклад, експлуатація і ремонт обладнання).

Термін «кваліметрія» був запронований у 1968 р. групою наукових співробітників (економістів та інженерів) на чолі з Г. Азгальдовим, які виявили методологічну спільність способів оцінювання якості абсолютно різних об'єктів. Одночасно була усвідомлена необхідність теоретичного узагальнення цих способів в рамках самостійного наукового предмета.

Корінь «метреο» – загальноживаний в міжнародному науковому лексиконі. Що стосується кореня «квалі», то похідні від нього як в українській мові «кваліфікація», «кваліфікувати» тощо, так і в мовах більшості країн світу, в яких друкуються значна частка науково-технічної літератури, означає «якість».

Мета і завдання статті. Визначити основні риси кваліметричного підходу у системі оцінювання якості професійної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У широкому розумінні якість освіти розглядають як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти [5]; у вузькому – як перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, що реалізує їх на певних етапах навчання людини, якому відповідає певна сукупність показників (рис. 1).

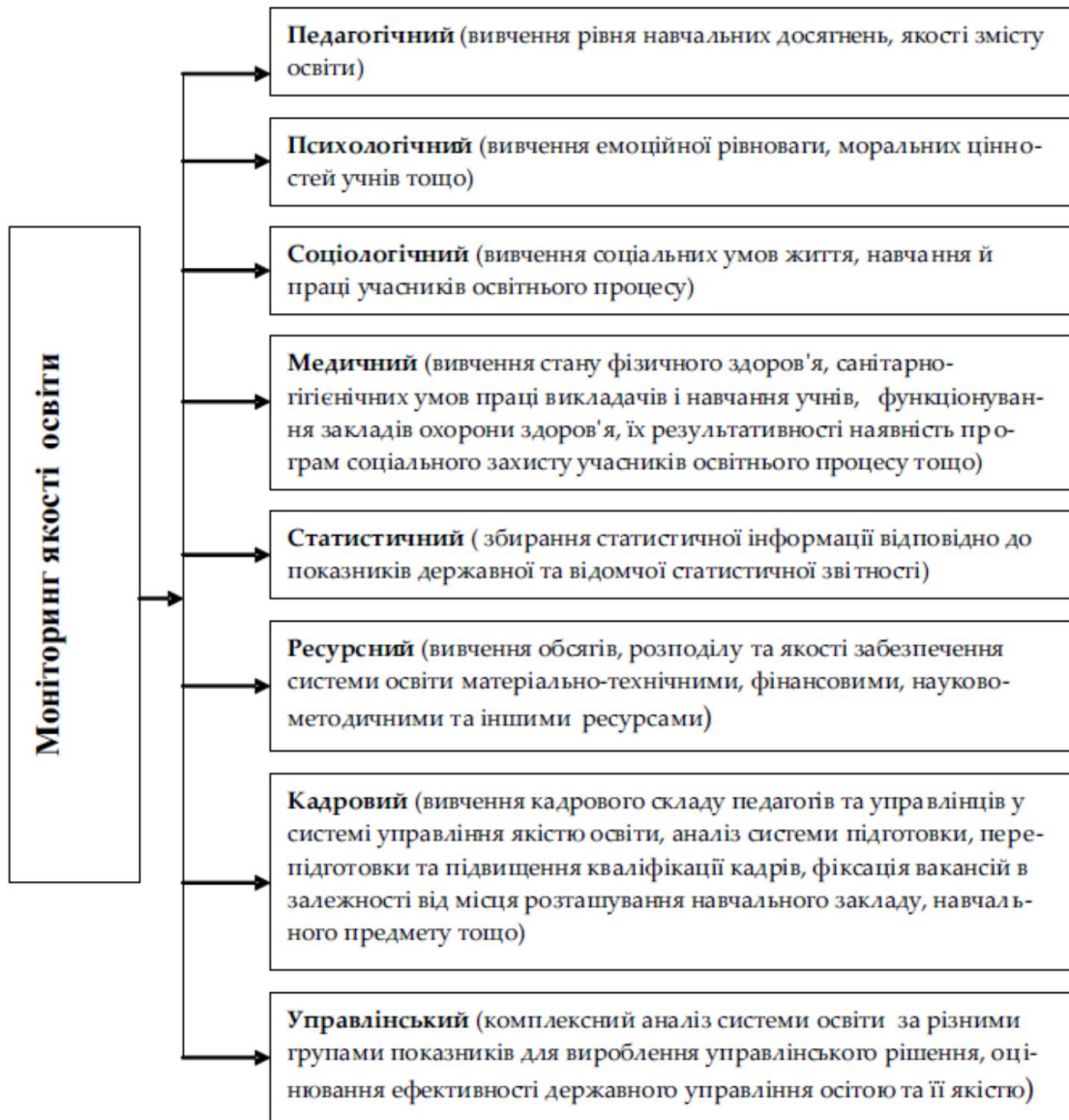

Рис. 1. Основні напрями здійснення комплексного моніторингу якості освіти

Як зазначають дослідники (Н. Москаленко, І. Потай, І. Шайдур та ін.), якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства у певному часовому вимірі. Тому його варто розглядати в динаміці змін і розвитку держави у контексті світових тенденцій: вона рухається до консолідації та інтеграції у світове співтовариство чи протистоїть йому, ставлячи свої інтереси понад усе (рис. 2).

Вона є суспільною характеристикою, а не предметом змагання чи політичним аргументом в оцінці розвитку держави на конкретному етапі її становлення. Розглянемо структуру якості освіти за В. Максимовою [9], що є сукупністю взаємопов'язаних властивостей об'єкта, тобто ієрархією властивостей, характеристик і показників стану того об'єкта, який підлягає аналізу й оцінці (рис. 3).

Термін «кваліметрія» зручний і лаконічний, достатньо точно передає зміст поняття «вимірювання якості»; його складові зрозумілі для різномовних людей. Характер терміну дозволяє легко утворювати необхідні похідні слова: наприклад, вчений, дослідник, що займається кваліметрією – це кваліметролог; підхід до вивчення об'єкта, з точки зору вимірювання, оцінювання його якості – кваліметричний підхід тощо. Глобальною метою кваліметрії є напрацювання та удосконалення методик вираження якості оцінюваного об'єкта одним числом, що характеризує ступінь задоволення об'єктом суспільної чи особистої потреби.

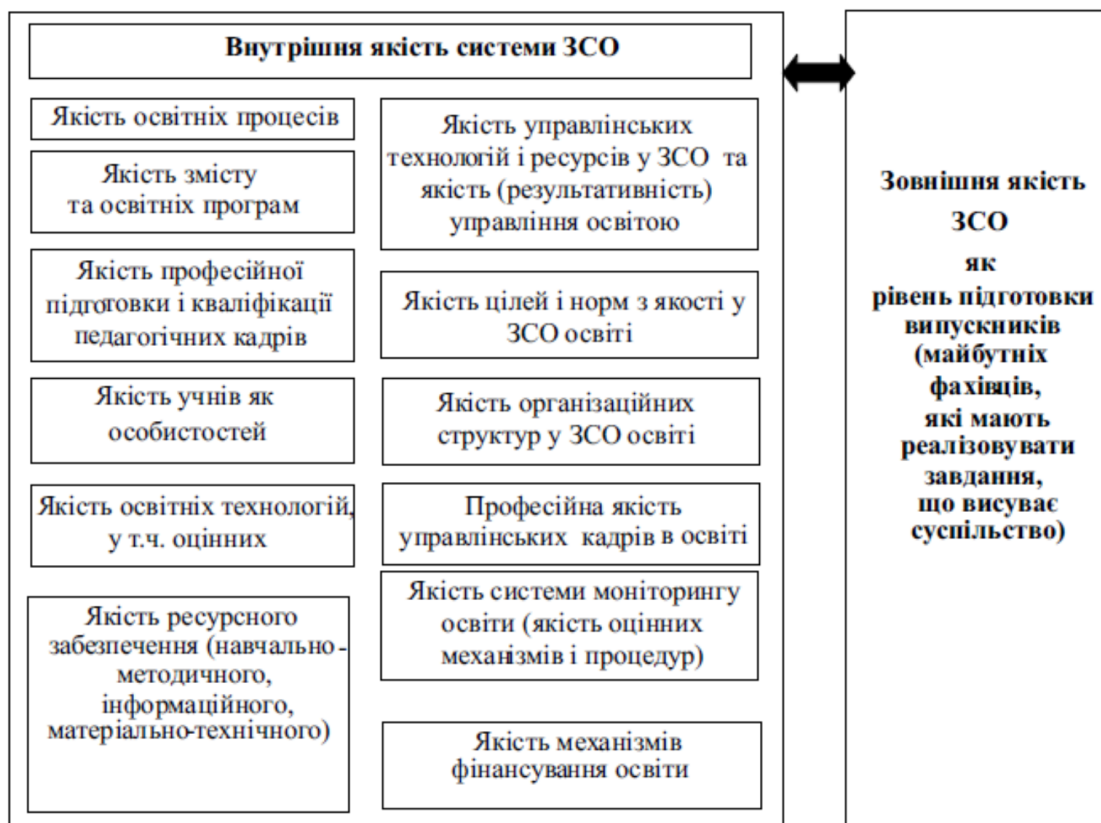

Рис. 2. Структурна модель якості освіти

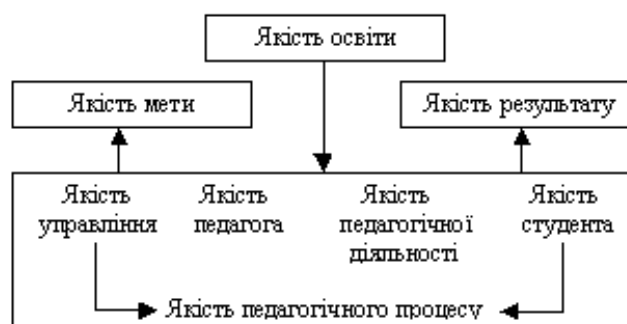

Рис. 3. Структура якості освіти за В. Максимовою

Одним з ефективних методів оцінювання якості освіти нині вважається кваліметричний підхід, розроблений Г. Єльніковою [6]. За формулою вираховується кваліметричний показник, що відповідає частковому вираженню відповідності освітнього процесу бажаному результату. У проведенні моніторингу навчальних досягнень враховується, що кожний бал має постійну вагомість, що розрахована за формулою: 1 бал $1/12=0,08$; 2 бали $2/12=0,16$ тощо. Показник навченості розраховується за формулою: $(Кп*0,16+Кс*0,41+Кд*0,66+Кв*0,91)/n$, де n – кількість учнів.

Формула кваліметричного показника рівня навченості є універсальною і може відображати як рівень навченості окремого учня, так і загальний рівень навчальних досягнень учнів освітньої установи. Для керівників предметних методичних об'єднань вираховують показники рівня навченості віртуального учня з предмету і педагогів. Динаміка показників навченості може бути індикатором стану освітнього процесу. Різкі зміни чи поява стійких тенденцій можуть свідчити про неадекватність процесів і надавати аналітичний матеріал для встановлення причин та планування їх коригування.

Разом з кваліметричним показником рівня навченості для аналізу додається інформація про відсотковий розподіл за рівнями навчання, за якою відстежується тенденція зниження або підвищення рівня навчання, стан роботи з учнями, які потребують допомоги. Зміни відсотку учнів, які навчаються на достатньому та високому рівнях, свідчать про стан роботи з обдарованими учнями.

Одноразове коливання різниці кваліметричних показників за модулем менше, ніж 0,08 (рівень в межах одного балу) як у позитивний, так і негативний бік може бути випадковим і не має викликати занепокоєння та втручання адміністрації. Стійке зміщення динаміки рівня навченості в негативний бік свідчить про появу небажаної тенденції й потребує аналізу з метою подолання.

Коливання різниці кваліметричних показників за модулем, що наближається до 0,16 (вихід за межі рівня), може свідчити про серйозні проблеми в освітньому процесі, необ'єктивність оцінювання досягнень учнів, недостатню методичну підготовку учителя тощо. Це потребує глибоко самоаналізу й аналізу адміністрації з наступним напрацюванням програми коригувальних заходів.

Порівняння даних вхідного контролю з результатами попереднього року дає можливість визначити рівень міцності остаточних знань з тих предметів, що викладалися в цій групі в попередньому році, рівня готовності до сприйняття наступного навчального матеріалу. Динаміка змін рівня навчальних досягнень учнів, що формується після проведення проміжного контролю, стає основою для поточного коригування освітнього процесу у поточному навчальному році. Аналіз результатів підсумкового моніторингу може стати основою для планування ефективної методичної роботи.

Висновки. Поява стратегічних прорахунків у визначенні змісту та основних напрямів освітньої політики на різних рівнях управління освітньою системою зумовлена незадовільним рівнем інформаційного забезпечення процесу управління, що не дає можливості прогнозувати динаміку та основні тенденції в розвитку освітньої системи, готувати науково обґрунтовані рекомендації щодо прийняття ефективних управлінських рішень із метою поліпшення ефективності функціонування освітньої галузі. Проблема оцінювання якості освіти з дидактичної чи управлінської перетворюється в політичну, що зумовлює необхідність існування в державі системи її моніторингу. Лише така система має формувати надійне інформаційне поле, аналіз даних якого й допоможе відстежувати реальну ситуацію в освітній галузі, прогнозувати її розвиток, приймати оперативні управлінські рішення щодо корегування визначених стратегій.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк В.М., Соловей В.В. Структура професійно-педагогічної культури вчителя трудового навчання в умовах компетентнісного підходу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. Вип. 58. С. 68-76.
2. Глуханюк В.М., Соловей В.В., Шевцова Л.О. Метод проектів як основа професійної підготовки вчителя трудового навчання. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. 2. С. 68-71.
3. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Формування графічної культури майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 45. С. 66-72.
4. Марущак О.В. Структура системного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. Вип. 41. С. 394-399.
5. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи. За заг. ред. О.І. Локшиної. К.: К.І.С., 2004. 128 с.
6. Хриков Є.М. Теоретико-методологічні засади моніторингу професійної підготовки. URL: <http://www.profosvita.org.ua/ru/career/articles/2.html>
7. Цвілик С.Д. Методологія наступності у практичних формах організації навчального процесу. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді*. Вінниця, 2003. С. 117-121.
8. Шимкова І.В., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Модернізація професійної і технологічної підготовки майбутніх педагогів у контексті розвитку STEAM-освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2019. Вип. 1(19). С. 152-159.
9. www.nmu.org.ua/ua/content/.../monitoring_jakosti_osvitu.php